

УДК 346

Віталій Чернега,

канд. юрид. наук,

доцент кафедри правового регулювання економіки

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПОСТКОДИФІКАЦІЙНИЙ ПЕРІОД В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Стаття присвячена визначенню стану та перспектив проведення господарсько-правових досліджень у посткодифікаційний період в Україні. Автором здійснено спробу систематизації комплексних досліджень у галузі вітчизняного господарського права в період з 2003 року до 2018 року.

Ключові слова: господарська діяльність, господарські правовідносини, господарсько-правові дослідження, наука господарського права, посткодифікаційний період.

Постановка проблеми. 16 січня 2003 р. Верховною Радою України було вперше ухвалено Господарський кодекс України. З одного боку, кодифікація господарського законодавства надала нового забарвлення багаторічній дискусії щодо місця господарського права в системі права України, а з іншого – наявність вказаного законодавчого акта актуалізувало доцільність проведення політематичних господарсько-правових досліджень.

Аналіз останніх досліджень. У спеціальній літературі поки що відсутні наукові розвідки, в яких комплексно висвітлювався б стан та перспективи господарсько-правових досліджень у посткодифікаційний період в Україні.

Метою статті є визначення стану та перспектив досліджень у галузі господарського права в посткодифікаційний період в Україні.

Виклад основного матеріалу. Господарсько-правова тематика (проблематика) викликає інтерес у представників наукового середовища та юридичної практики, що засвідчують численні публікації у фахових наукових виданнях України та інших держав, монографії (як одноособові, так і колективні), науково-практичні коментарі до чинного господарського законодавства, а також низка різних навчальних видань із господарського (акціонерного, біржового, комерційного, корпоративного, інвестиційного, підприємницького тощо) права.

У посткодифікаційний період у закладах вищої освіти (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Міжрегіональна Акаде-

мія управління персоналом, Національний університет «Одеська юридична академія», Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Донецький національний університет імені Василя Стуса) та в науково-дослідних установах (Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака, Інститут економіко-правових досліджень) функціонувала (до речі, більшість яких існують і досі) мережа спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора та (або) кандидата юридичних наук. Так, за понад 15 років за спеціальністю 12.00.04 (напрямок досліджень «господарське право») українська юридична бібліотека поповнилася 37 докторськими та понад 280 кандидатськими дисертаціями, підготовленими під науковим консультуванням (керівництвом) знаних представників господарсько-правових наукових шкіл (насамперед київської, одеської, харківської та донецької) нашої держави.

Наука господарського права насамперед пов'язана з іменами академіків (В. К. Мамутова, В. С. Щербини, А. Г. Бобкової) та членів-кореспондентів (Г. Л. Знаменського, О. М. Вінник, О. П. Подчерковного, В. А. Устименка, Д. В. Задихайла) Національної академії правових наук України. Так, наукову мегаспадщину залишив В. К. Мамутов, який очолював робочу групу та брав участь у розробленні проекту Господарського кодексу України, а також проектів законів і пакету нормативних актів про спеціальний режим інвестиційної діяльності на ряді територій, нормативних актів, пов'язаних із реструктуризацією вугільної промисловості та ін. З переліком його наукових здобутків (ут. ч. в посткодифікаційний період) можна

ознайомитися на офіційному веб-сайті Інституту економіко-правових досліджень Національної академії наук України, яким свого часу керував академік [1].

У посткодифікаційний період суттєвий внесок у розвиток господарсько-правової науки віддзеркалено в монографіях: В. С. Щербини («Правові проблеми створення та діяльності промислово-фінансових груп в Україні» (у співавт., 2005), «Актуальні проблеми правового регулювання розвитку підприємницької діяльності в Україні» (у співавт., 2008), «Суб'єкти господарського права України» (2008), «Система органів державного управління та регулювання в сфері підприємницької діяльності» (у співавт., 2010); А. Г. Бобкової («Правовое регулирование хозяйственных отношений» (2009), «Суб'єкти туристичної діяльності» (у співавт., 2013), «Проблеми господарського законодавства та його застосування» (у співавт., 2014); Г. Л. Знаменського («Правовые основы государственной поддержки бизнеса» (2011), «Новое хозяйственное право. Избранные труды» (2012); О. М. Вінник («Корпоративні та партнерські відносини» (2010), «Корпоративна форма державно-приватного партнерства: проблеми правового забезпечення на тлі зарубіжного досвіду» (2012); О. П. Подцерковного («Организационно-правовые основы функционирования морехозяйственного комплекса Украины» (у співавт., 2012); В. А. Устименка («Городская собственность и городское хозяйство» (2006), «Право комунальної власності: сучасний погляд та перспективи розвитку» (у співавт. 2013), «Публічна власність: проблеми теорії і практики» (у співавт. 2014), «Правове забезпечення здійснення державної політики з реконструкції економіки» (у співавт. 2016), «Правове забезпечення регіоналізації державного управління економікою: теорія і практика» (у співавт., 2016); Д. В. Задихайла («Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави» (2012), «Засоби та механізми господарсько-правового регулювання» (у співавт., 2013), «Інноваційне інвестування в Україні: проблеми правового забезпечення» (у співавт., 2013), «Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення» (у співавт., 2013), «Економічна та інноваційна політика держави: проблеми правового забезпечення» (у співавт., 2014), «Правове забезпечення діяльності господарських організацій (довідник юрисконсульта)» (у співавт., 2016).

Крім того, В. К. Мамутов, В. С. Щербина, А. Г. Бобкова, Г. Л. Знаменський, Д. В. Задихайло та ін. є співавторами монографії «Пра-

вова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Т. 4: Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права» (у співавт., 2008 (укр.), 2011 (рос.), 2013 (англ.)). В. К. Мамутов, В. С. Щербина, А. Г. Бобкова, Г. Л. Знаменський, О. М. Вінник, В. А. Устименко, Д. В. Задихайло та ін. є співавторами монографії «Правова доктрина України: у 5 т. Т. 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права» (у співавт., 2013 (укр.), 2017 (англ.)).

Вагомий внесок у розвиток сучасної господарсько-правової доктрини України зроблено нинішніми докторами юридичних наук, які присвятили свої дисертаційні дослідження: теоретичним аспектам правового забезпечення реалізації публічних і приватних інтересів у господарських товариствах (О. М. Вінник, 2004); теоретичним проблемам господарського договірної права (О. А. Беляневич, 2006); теоретичним аспектам спеціального режиму господарювання (О. Р. Зельдіна, 2007); грошовим зобов'язанням учасників господарських відносин (О. П. Подцерковний, 2007); власності територіальних громад міста (В. А. Устименко, 2007); адаптації господарського законодавства до вимог сталого розвитку (О. В. Шаповалова, 2007); комерційному договору в господарському праві (В. С. Мілаш, 2008); методологічним засадам регуляторної політики у сфері господарської діяльності (О. Х. Юлдашев, 2008 р.); основним проблемам системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері (Ю. Є. Атаманова, 2009); організаційно-господарським правовідносинам (О. П. Віхров, 2009); становленню та розвитку антимонополюльно-конкурентного законодавства України (С. С. Валітов, 2010); проблемам господарсько-правового забезпечення відносин у сфері охорони здоров'я (В. М. Пашков, 2010); господарській правосуб'єктності міста (Р. А. Джабраїлов, 2011); теоретичним проблемам регулювання посередництва у сфері господарювання України (В. В. Резнікова, 2011); господарської правосуб'єктності державних підприємств (С. М. Грудницька, 2012); господарсько-правовому механізму державного регулювання фондового ринку України (В. І. Полюхович, 2012); правовому регулюванню господарської діяльності навчальних закладів (Б. В. Дерев'яно, 2013); правовим засадам формування та реалізації економічної політики держави (Д. В. Задихайло, 2013); правовому забезпеченню регіональних зовнішньоекономічних стратегій України (В. І. Король, 2013); теоретичним засадам господарсько-правового регулю-

вання інноваційної діяльності (П. С. Матвеев, 2013); теоретичним проблемам регулювання інвестиційної діяльності в Україні (В. В. Поєдинок, 2013); господарсько-правовому забезпеченню діяльності комунальних підприємств (І. В. Труш, 2013); концептуальним засадам господарсько-правового режиму технопарків і технополісів (М. Д. Василенко, 2014); теоретичним проблемам страхових правовідносин (Н. Б. Пацурія, 2014); господарсько-правовій охороні інтелектуальної власності (М. Ю. Потоцький, 2014); теоретико-правовим засадам удосконалення господарського управління корпоративними відносинами (Б. В. Шуба, 2014); правовому забезпеченню добросовісної конкуренції в Україні (О. О. Бакалінська, 2015); теоретичним проблемам правового регулювання відносин економічної конкуренції (О. В. Безух, 2015); державному регулюванню відносин конкуренції в Україні (Н. М. Корчак, 2015); правовому регулюванню державного контролю у сфері господарської діяльності (Н. В. Никитченко, 2015); господарсько-правовим засобом оптимізації капітального будівництва в сучасній Україні (В. Г. Олюха, 2015); теоретичним проблемам правового регулювання відносин на фондовому ринку України (О. В. Кологойда, 2016); господарсько-правовому регулюванню корпоративних відносин в Україні (І. В. Лукач, 2016); управлінню об'єктами державної власності (А. М. Захарченко, 2017); інституту захисту прав інвесторів (О. Г. Хрїмлі, 2017). Згадані вчені є авторами монографій за релевантною тематикою.

Окремо слід відзначити поки що єдине дослідження на рівні докторської дисертації О. Е. Сімсон «Правова модель державно-приватного партнерства як інструмент гармонізації публічних і приватних інтересів в інноваційній стратегії України», яке виконане та захищене за двома спорідненими спеціальностями – 12.00.03, 12.00.04.

Заслугує на спеціальну увагу докторська дисертація О. Р. Кібенко «Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України» (2006). До порівняльних господарсько-правових досліджень належать також кандидатські дисертації: Д. Е. Федорчука «Режим прямого іноземного інвестування (порівняльно-правове дослідження)» (2003), О. В. Гарагонича «Правове регулювання підприємницької діяльності в Чеській та Словацькій республіках» (2004), О. І. Зискінда «Господарсько-правовий аспект регулювання та нагляду (контролю) у сфері страхування: досвід України та зарубіжних країн»

(2011), Є. О. Заруднева «Правовий статус суб'єктів господарювання в Федеративній Республіці Німеччина» (2013), О. С. Кучер «Правове забезпечення планування господарської діяльності в КНР» (2014), Д. І. Адамюка «Інноваційний продукт як об'єкт правового регулювання за законодавством України та ЄС» (2016).

Наявні роботи, що присвячені підприємству як предмету правового регулювання в Україні (О. В. Бігняк, 2007); свободі підприємницької діяльності та її обмеженню в законодавстві України (М. О. Козачук, 2011); правовому регулюванню внутрішньогосподарських відносин (М. П. Руденко, 2017); господарським правовідносинам в Україні (Г. В. Березан, 2018); вдосконаленню нормотворчості діяльності у сфері господарювання (А. В. Єременко, 2012); джерелам господарського права України (О. В. Джурицький, 2016); формуванню, змісту та розвитку конкурентного законодавства України (О. Л. Чернелєвська, 2006); кодифікації інвестиційного законодавства України (В. В. Кудрявцева, 2010); систематизації правових засобів забезпечення свободи комерційного господарювання (К. В. Харківська, 2017).

Увагу науковців зосереджено на засобах регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання. Автори висвітлюють проблеми правового регулювання: ліцензування певних видів господарської діяльності (Е. Е. Бекірова, 2006); ліцензування господарської діяльності (А. І. Шпомер, 2006); надання державної допомоги суб'єктам господарювання (Т. В. Некрасова, 2009); стандартизації в промисловості (Д. І. Сакоян, 2011); державних гарантіях у сфері господарювання (І. М. Орлова, 2014). Дослідники порушують і прагнуть вирішити також проблеми господарсько-правового забезпечення: державної підтримки малого підприємництва в Україні (І. В. Труш, 2005); непрямої державної підтримки суб'єктів господарювання (Д. В. Лічак, 2011); технічного регулювання у сфері господарювання (І. А. Гамбург, 2014); державної допомоги суб'єктам господарювання (О. Е. Ліллемая, 2017). Деякі науковці окреслюють правові основи програмного регулювання господарської діяльності в Україні (І. П. Поповська, 2010), а також розгорнуто розглядають податкові пільги як засіб державного регулювання господарської діяльності (Н. Г. Полякова, 2013). Окремо відзначимо дисертації В. В. Добровольської «Правові засади державного регулювання підприємницької діяльності в Україні» (2007) та Л. М. Дешко «Державне регулювання господарської діяльності у сфері охорони здоров'я» (2010).

Значна частина досліджень присвячена суб'єктам господарського права. Так, у кандидатських дисертаціях комплексно висвітлені проблеми правового регулювання: створення та діяльності промислово-фінансових груп (Б. В. Деревянко, 2004); створення та реєстрації суб'єктів підприємництва недержавного сектору економіки (В. І. Марков, 2004); діяльності суб'єктів природних монополій (І. О. Анохіна, 2005); державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності (О. О. Квасницька, 2006); організації і діяльності повних товариств (О. С. Шеремет, 2006); злиття та приєднання господарських товариств (Н. В. Щербакова, 2006); припинення суб'єктів господарювання (О. М. Зубатенко, 2008); ліквідації підприємств в Україні (П. О. Повар, 2009); господарських відносин за участю відокремлених підрозділів підприємств (І. А. Щербак, 2009); господарських відносин приватних вищих навчальних закладів (М. О. Тимошенко, 2010); поглинання акціонерних товариств (О. І. Бочарова, 2011); діяльності підприємств міського електротранспорту (В. В. Родіна, 2012); припинення господарських товариств шляхом реорганізації (Н. І. Шевченко, 2012); господарської діяльності некомерційних організацій (В. Ю. Поляков, 2013); перетворення акціонерних товариств (І. В. Ковальов, 2014); злиття та поглинання суб'єктів господарювання в Україні (Є. П. Коломієць-Людвіг, 2014); діяльності товарних бірж (Л. Я. Мороз, 2014).

Не можна обійти увагою роботи також вітчизняних науковців-сучасників щодо вдосконалення господарсько-правового забезпечення діяльності релігійних організацій (Н. О. Бардашевич, 2011); діяльності державних вищих навчальних закладів (Л. В. Гурак, 2012); припинення юридичної особи (С. В. Дяченко, 2012); діяльності суб'єктів господарювання на ринку м'ясо-молочної продукції (А. О. Куценко, 2012); діяльності державних підприємств лісового сектору економіки України (А. М. Бровдій, 2015); кооперації в Україні (В. О. Коверзнев, 2018); діяльності суб'єктів колективної (асоційованої) власності (О. В. Павленко, 2018).

У наступній групі дисертаційних робіт порушені теоретичні та практичні проблеми господарсько-правового статусу: підприємства як суб'єкта господарювання (М. Г. Ісаков, 2006); державних підприємств (І. М. Любімов, 2010); учасників лізингової діяльності в Україні (Н. Ф. Ментух, 2010); кредитних спілок (Н. О. Славова, 2010); приватного підприємства в Україні (Ю. С. Алексеєва, 2012); афілійованих (пов'язаних) осіб як суб'єктів господарювання (Є. М. Дядюк,

2012); суб'єктів господарювання комунального сектору економіки (Ю. А. Дурнева, 2012); виробничих кооперативів (В. О. Коверзнев, 2012); суб'єктів туристичної діяльності (В. В. Манзюк, 2012); некомерційних суб'єктів господарювання (Л. В. Машковська, 2012); вищих навчальних закладів приватної форми власності (І. М. Острівний, 2012); комунальних банків (Н. О. Герасименко, 2014); недержавних некомерційних організацій (П. В. Бочков, 2015); холдингів (Н. В. Ібрагімова, 2015); підприємств з іноземними інвестиціями (Є. О. Липницька, 2015); дочірніх підприємств (Л. О. Переверзева, 2015).

Заслужують на спеціальну увагу також дисертаційні дослідження, спрямовані на визначення правового статусу фізичної особи – підприємця (Д. В. Жоравович, 2013), а також правового становища: інвестора як суб'єкта господарських відносин (В. В. Поєдинок, 2004); професійних учасників ринку цінних паперів в Україні (А. В. Попова, 2006); холдингових компаній за законодавством України (І. В. Лукач, 2007); суб'єктів організаційно-господарських повноважень (І. М. Кравець, 2008); господарських об'єднань в Україні (В. О. Джурицький, 2009); гірничодобувного та пов'язаних з ним переробних підприємств (В. Д. Белоусов, 2018); громадських організацій (Т. В. Руциньська, 2018); суб'єкта медичної практики (А. В. Симонян, 2018).

Цікавими видаються дослідження правової природи, складу та змісту установчих документів акціонерного товариства (В. І. Татьков, 2003); правової природи дочірнього підприємства (Ж. В. Чевичалова, 2008), а також диференціації правового положення органів акціонерних товариств (В. В. Щербакова, 2011 р.).

Науковий інтерес становлять також дисертації, в яких автори прагнуть вирішити проблеми: установчих документів суб'єктів господарювання (В. С. Петренко, 2006); реалізації прав акціонерів при злитті, приєднанні та поглинанні акціонерних товариств в Україні (В. В. Рябота, 2008); організаційно-правових форм суб'єктів малого підприємства (І. С. Похиленко, 2009); організаційно-правових форм державного підприємства (О. А. Черненко, 2011); правових підстав примусової ліквідації господарських товариств (Л. М. Дорошенко, 2012); господарсько-правових процедур ліквідації підприємств (С. В. Жуков, 2013); житлово-будівельних кооперативів у системі господарсько-правових відносин (О. П. Ковальова, 2013); спортивного клубу в системі господарсько-правових відносин (Л. І. За-

іченко, 2015); організаційно-правових форм фінансових установ як учасників фондів послуг (І. В. Борисова, 2016); торговців цінними паперами як суб'єктів господарських правовідносин (Д. О. Лісова, 2016).

Помітними є дисертації, присвячені господарській компетенції: місцевих державних адміністрацій (А. М. Захарченко, 2007), обласних рад та обласних державних адміністрацій (Є. В. Кулакова, 2009).

У деяких дослідженнях розв'язуються окремі проблеми, що пов'язані з господарсько-правовою політикою та державно-приватним партнерством. Це праці В. І. Кухаря «Господарсько-правове забезпечення державної інвестиційної політики в Україні» (2008), І. М. Дудки «Правова політика в сфері державного регулювання банківської діяльності України» (2012), К. О. Стадник «Господарсько-правова політика в сфері законодавства про економічну концентрацію» (2016) та О. А. Колеснікової «Модернізація правового забезпечення регуляторної політики держави в сфері господарювання» (2017). Окремо відзначимо дисертацію О. Д. Сиротюка «Господарсько-правові засади державно-приватного партнерства» (2011).

У низці кандидатських дисертацій висвітлюються питання правового режиму: майна, що є в комунальній власності (К. І. Апанасенко, 2006); комерційної таємниці (Л. Д. Топалова, 2006); власних надходжень бюджетних наукових установ (Г. П. Єригіна, 2007); факторингу (А. В. Токунова, 2012); нематеріальних активів у складі майна державних вищих навчальних закладів (А. В. Гусь, 2015). Також слід відзначити дисертації С. М. Коваленка «Правові проблеми оцінки майна та майнових прав при їх відчуженні» (2012) та Л. А. Чуйко «Земельна ділянка у цілісному майновому комплексі суб'єкта господарювання» (2015).

Окремо відзначимо дисертації, що присвячені господарсько-правовому забезпеченню ефективного використання об'єктів комунальної власності (Р. А. Джабраїлов, 2005), а також правовому регулюванню: діяльності з реалізації арештованого майна (Ю. М. Павлюченко, 2008); договору безоплатної передачі майна (Є. М. Ключова, 2011); господарської діяльності у сфері оцінки майна (А. В. Науменко, 2011), відносин колективної власності (витоки і перспективи збереження) (Ф. Ф. Маймур, 2012); реалізації вугільної продукції (О. О. Владиченко, 2013); комерційного використання державного майна (Г. М. Будурова, 2014); реструктуризації активів суб'єктів господарювання в Україні в процесі деошфоризації

(А. А. Грінко, 2016); обігу заставної у сфері господарювання (О. Ф. Дучал, 2016). Відзначимо також дисертацію М. В. Машенко «Господарська діяльність з управління майном: поняття, суб'єкти, види (господарсько-правовий аспект)» (2007).

На рівні кандидатських дисертацій також піддавалися комплексному дослідженню проблеми правового регулювання: додаткового випуску акцій акціонерними товариствами (Л. І. Фесечко, 2006); обігу векселів у сфері господарювання (А. С. Ємельянов, 2009); випуску та обігу акцій (Є. С. Філіпенко, 2013).

Юридична бібліотека поповнилася дисертаціями, що присвячені правам інтелектуальної власності у сфері господарювання. Це праці І. Ф. Коваль «Право на ділову репутацію суб'єктів господарювання і його позасудовий захист від неправомірного використання» (2005), Г. О. Слядневої «Право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю та його захист» (2005), О. А. Рассомахіної «Правове регулювання використання торговельних марок у господарському обороті» (2008), Я. О. Іолкіна «Право на торговельну марку в Україні» (2009), Т. В. Васильченко «Господарсько-правове регулювання охорони комерційної таємниці в умовах інноваційної економіки України» (2011), О. В. Ярешко «Ділова репутація суб'єктів господарювання (порівняльний аспект)» (2011), Р. Г. Щокіна «Правове регулювання інтелектуальної власності у господарській системі розвитку України» (2014), І. І. Бочкової «Господарсько-правове забезпечення впровадження та розвитку біотехнологій в промисловості України» (2015), О. О. Худенка «Правове регулювання узгоджених дій суб'єктів господарювання щодо прав інтелектуальної власності» (2017), Б. Ю. Львова «Недобросовісна конкуренція щодо об'єктів промислової власності: господарсько-правовий аспект» (2018).

Власну «нішу» серед господарсько-правових досліджень посідають дисертації, присвячені: господарсько-правовому забезпеченню корпоративного контролю в акціонерних товариствах (О. М. Переверзєв, 2004); господарсько-правовому забезпеченню корпоративних інтересів (О. А. Воловик, 2005); корпоративним правам держави (Д. І. Погрібний, 2008); корпоративним правовідносинам у господарському праві (С. В. Батрин, 2012); заставі корпоративних прав (О. С. Пелипенко, 2015); корпоративним правам та обов'язкам (А. В. Сороченко, 2015); акціонерним угодам, правочинам із заінтересованістю та значним правочинам в акціонерних товариствах (Т. Б. Штим, 2015); корпоративному

управлінню за законодавством України (А. В. Мягкий, 2017); правовим наслідком невнесення вкладу до статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю (Я. О. Короташ, 2018).

Вирізняються дисертації, в яких висвітлені питання: дійсності господарських договорів (Ж. А. Білоус, 2005); укладення і виконання господарських договорів (В. М. Черешнюк, 2007); правових підстав та наслідків визнання господарських договорів недійсними та неукладеними в Україні (С. А. Подоляк, 2010); державної гарантії як засобу забезпечення виконання господарських зобов'язань (О. Р. Гофман, 2014); правових засад визначення умов господарського договору (А. В. Жирун, 2016); односторонньої зміни та розірвання господарського договору (А. О. Бабій, 2017).

Заслужують також на увагу дисертації, в яких наявні спроби вирішити проблеми: цін і ціноутворення (Г. Д. Джумагельдієва, 2004); порядку ціноутворення у комунальному господарстві (Г. Й. Солодухін, 2010); ціноутворення в господарській діяльності (О. Ю. Гембара, 2017).

Різні аспекти санкцій, господарсько-правової відповідальності, гарантій прав та законних інтересів суб'єктів господарювання відображено в кандидатських дисертаціях: Л. Р. Левчук «Господарсько-правова відповідальність підприємств за порушення на споживчому ринку» (2008), З. Ф. Татькової «Підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності» (2010), С. Ю. Гапало «Санкції в господарському праві України» (2011), О. А. Заярного «Відповідальність в організаційно-господарських відносинах» (2011), О. А. Ганич «Господарсько-правова відповідальність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності» (2012), О. О. Кикоть «Господарсько-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності» (2013), М. М. Войнарівського «Гарантії прав та законних інтересів суб'єктів господарювання при застосуванні адміністративно-господарських санкцій» (2014), М. В. Кузьменко «Господарсько-правова відповідальність за антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання» (2015), В. І. Новошицької «Відшкодування збитків у сфері господарювання» (2017).

Науковці також докладно розкривають господарсько-правові аспекти захисту: від неправомірного використання ділової репутації суб'єктів господарювання у конкуренції (В. С. Кулішенко, 2003); прав суб'єктів інвестиційної діяльності (В. М. Стайка, 2003); від антиконкурентних дій в економічній конкуренції (О. С. Каштанов, 2005); майно-

вих інтересів учасників процесу ліквідації на підприємствах (О. В. Титова, 2006); прав суб'єктів господарювання від порушень органами державної влади (О. В. Душева, 2007); прав акціонерів на акції (Н. О. Виноградова, 2009); інтересів учасників акціонерних правовідносин через конструкцію статутного капіталу (Ю. В. Хорт, 2009); банківської системи від зловживань з боку недобросовісних позичальників (А. М. Демидова, 2011); непатентованих об'єктів права інтелектуальної власності (С. Р. Шевчук, 2011); прав та інтересів суб'єктів господарювання у правовідносинах з органами Антимонопольного комітету України (С. В. Шкляр, 2012); економічної безпеки суб'єктів господарювання (О. М. Громова, 2015); суб'єктів господарювання від зловживання монополієм (домінуючим) становищем (В. М. Грудницький, 2015).

Чимало наукових розробок підготовлено юристами у сфері господарсько-торговельної діяльності. Так, у дисертаційних дослідженнях порушуються проблеми правового регулювання: забезпечення виконання господарських договорів з реалізації продукції (О. О. Герасименко, 2004); виробництва та торгівлі лікарськими засобами (Л. І. Куц, 2004); обігу лікарських засобів (В. М. Пашков, 2004); господарських договорів, що вчиняються через мережі електрозв'язку (А. В. Чучковська, 2004); укладання біржових угод на товарній біржі та їх виконання (Ю. О. Моїсєєв, 2006); імпорту лікарських засобів (О. М. Дорошева, 2009); господарської діяльності на ринку виробів із дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (К. В. Єфремова, 2009); забезпечення якості продукції (М. М. Кузьміна, 2010); централізованого питного водопостачання (І. В. Померанський, 2011); енергозбереження (Г. Д. Джумагельдієва, 2012 р.); якості харчової продукції (М. М. Пархоменко, 2013); реалізації вугільної продукції (О. О. Владиченко, 2013); ринку роздрібною торгівлі нафтопродуктами в Україні (Г. В. Морозов, 2014); експорту інноваційної продукції суб'єктами господарювання України (Н. І. Седоволоса, 2015); господарсько-торговельної діяльності в Україні (К. О. Хрімлі, 2015); виробництва та торгівлі виробами медичного призначення та медичною технікою (Є. О. Гаркуша, 2016); аукціонної купівлі-продажу товарів (М. Є. Молчанова, 2016); складської діяльності в Україні (І. І. Паракуда, 2016); дилерської діяльності в Україні (Б. М. Орленко, 2017); поставки нафти та нафтопродуктів (Т. М. Червоникова, 2017).

Відзначимо також дисертації, присвячені оренді та лізингу у сфері господарювання, зокрема: правовому регулюванню: лізингових відносин в Україні (А. Г. Барабаш, 2004), лі-

зингової діяльності (О. В. Трофімова, 2005); договору оренди державного та комунального нерухомого майна (Ю. О. Серебрякова, 2008), лізингу як засобу сприяння технічному прогресу (О. О. Уханьова, 2009), правовому регулюванню відносин оренди у сфері господарювання (О. В. Опанасенко, 2015), оренди державного майна (І. В. Сухоставець, 2015); правовій природі оренди майна як форми державно-приватного партнерства (Д. В. Шликов, 2010).

Значний інтерес становлять дисертаційні роботи, в яких порушуються проблеми: правового регулювання комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання (А. Л. Дядюк, 2010); агентських відносин в Україні (Р. О. Коротка, 2011); інституту комерційного посередництва (А. М. Панченко, 2011); комерційного посередництва у сфері господарювання (Т. Л. Тодуа, 2014).

Системно досліджені проблеми, що зачіпають господарсько-правові аспекти правового регулювання: державних закупівель в Україні (Я. В. Петруненко, 2013); закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти (О. Л. Юдіцький, 2013); державних закупівель у сфері охорони здоров'я (А. О. Олефір, 2014); конкурсних торгів для здійснення державних закупівель (М. П. Присяжнюк, 2014); державних закупівель лікарських засобів та медичних виробів (М. В. Остап'юк, 2015); державних закупівель (В. К. Малолітнева, 2015).

У науці господарського права фігурують кандидатські дисертації, в яких продемонстровані спроби вирішення низки проблем правового регулювання: перевезення вантажів залізничним транспортом в Україні (І. В. Булгакова, 2003); перевезення вантажів морським транспортом (О. В. Клепікова, 2003); перевезення вантажів залізничним транспортом (Е. М. Деркач, 2007); перевезень вантажів у прямому змішаному сполученні (В. В. Кадала, 2012); перевезення вантажів автомобільним транспортом (А. С. Макаренко, 2012). Заслужують також на увагу дисертації А. В. Міщенко «Транспортний коридор як форма правового регулювання ринку транспортних послуг в Україні» (2009) та І. М. Рудяги «Господарсько-правове забезпечення функціонування залізничного транспорту» (2017).

Становлять інтерес як науковців, так і практичних працівників дослідження у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Йдеться про кандидатські дисертації, в яких розлого висвітлені питання: забезпечення виконання господарських зобов'язань у сфері банківського кредитування (С. М. Андросов, 2008); господарсько-правового забезпечення функціонування ринку фінансових послуг в Україні (К. В. Масляє-

ва, 2009); правового регулювання: валютних операцій суб'єктів господарської діяльності (О. Е. Северин, 2003); кредитної діяльності банків в Україні (В. К. Грошева, 2012); аудиторської діяльності (Т. В. Куреза, 2013); бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання (О. С. Орлова, 2013); здійснення аудиторської діяльності в Україні (О. С. Горяєва, 2014). Тут само відзначимо групу комплексних досліджень, присвячених правовому регулюванню: страхування ризиків на ринках фінансових послуг (І. Б. Чайкін, 2007); страхової діяльності в Україні (В. В. Мачуський, 2013); посередницької діяльності у страхуванні та перестрахованні (А. С. Головачова, 2016); перестрахової діяльності (І. М. Войцехівська, 2017); посередницької діяльності у сфері страхування (Ю. П. Уралова, 2018), а також господарсько-правовому забезпеченню страхування підприємницьких ризиків (Е. П. Стась, 2012).

У низці дисертацій відтворені прагнення фахівців у галузі господарського права вирішити проблеми у сфері інвестиційної діяльності. Ці праці розкривають різні аспекти правового регулювання: господарської діяльності зі спільного інвестування за участю інститутів спільного інвестування (О. Ю. Кампі, 2013); діяльності з венчурного інвестування (Т. С. Гудіма, 2015); інвестиційної діяльності в умовах членства України в СОТ (Ю. Г. Сльота, 2015). Виокремимо також роботи, в яких широко розглянуті: іпотека як господарсько-правова конструкція залучення інвестицій в економіку (Н. В. Рев'юк, 2006); комерційна концесія як форма інноваційного інвестування (О. В. Гладка, 2015); способи інвестування будівництва (К. О. Рябова, 2016); господарсько-правове стимулювання венчурного інвестування в Україні (Р. В. Тарнавський, 2017); інвестиційні договори за участю органів державної влади та органів місцевого самоврядування (М. А. Гуренко, 2017); господарсько-правове забезпечення інвестиційної діяльності (О. В. Гармата, 2018).

Не можна обійти також увагою дисертації, в яких є спроби розв'язання низки проблем правового регулювання інноваційної діяльності (Д. Є. Висоцький, 2010); технологій як об'єкта господарсько-правового регулювання (О. М. Давидюк, 2010); договірних зобов'язань інноваційного характеру (К. Ю. Іванова, 2012); інноваційних освітніх послуг (на прикладі вищої освіти) (В. В. Мазур, 2014); господарсько-правового забезпечення технологічної безпеки держави (А. І. Денисов, 2016); Grid-технологій як об'єктів інноваційних правовідносин (А. В. Стріжкова, 2017);

господарського договору в сфері трансферу технологій (Н. В. Зігрішева, 2018).

Не менш оригінальними видаються дисертації, присвячені проблемам: рекламної діяльності суб'єктів господарювання (Ю. О. Громенко, 2012); рекламної діяльності на телебаченні (Н. А. Скрицька, 2013); розміщення зовнішньої реклами (О. Г. Курчин, 2012); видавничої діяльності в Україні (К. О. Козак, 2016).

У кількох дисертаціях порушені проблеми господарської діяльності: у сфері телекомунікацій (К. О. Калаченкова, 2012); телекомунікаційній галузі (С. Я. Сенюта, 2016), а також розроблено напрями та зміст модернізації законодавчого регулювання телекомунікаційних відносин в Україні (Ю. І. Остапенко, 2014).

Порушуються в доктрині господарського права актуальні проблеми спеціальних режимів господарювання та розроблено шляхи їх вирішення. Автори висвітлюють низку питань правового регулювання господарської діяльності в спеціальних (вільних) економічних зонах України (О. В. Буткевич, 2004); концесії як правової форми використання державного майна у господарській діяльності недержавними суб'єктами (О. А. Медведєва, 2005); спеціального режиму інвестиційної діяльності на окремих територіях (А. В. Каркачова, 2011); концесії (Г. С. Пілігрим, 2011); здійснення господарської діяльності на території Чорнобильської катастрофи (В. Ф. Дутчак, 2014); господарської діяльності військових частин Збройних Сил України (Е. Г. Бойченко, 2015); концесійно-договірних відносин (А. В. Макаренко, 2015).

Розгорнуте висвітлення дістала низка питань господарсько-правового забезпечення: зовнішньоекономічної політики держави (В. А. Юсупов, 2009); здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах СОТ (О. І. Поляк, 2016). Також відзначимо дисертації «Методи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: господарсько-правові аспекти» (В. В. Чайковська, 2010) та «Тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні» (Е. М. Феделеш, 2018).

Розмаїття господарсько-правової тематики засвідчують також дисертації, в яких їхні автори звертають увагу на питання: господарського договору про надання консультаційних послуг (О. В. Сукманова, 2005); трансформації відносин власності у процедурі банкрутства (В. А. Бондик, 2010); забезпечення приватних і публічних інтересів під час банкрутства підприємства (Н. В. Асєєва, 2012); правових обмежень використання іноземної валюти у господарському обігу в Україні (С. Р. Сулейманова, 2017); галузевих механізмів організаційно-господарського впливу на відносини у

сфері промислового виробництва (Є. В. Череповський, 2017); господарсько-правового стимулювання використання відновлюваних джерел енергії в Україні (Е. Ю. Рибнікова, 2018), а також правового регулювання: спільної господарської діяльності в Україні (В. В. Резнікова, 2006); господарських відносин при фінансуванні будівництва житла (Г. М. Шовкопляс, 2010); капітального будівництва за державні кошти (Г. М. Гриценко, 2011); економічної концентрації (Г. В. Ільющенко, 2011); відносин контролю у сфері господарювання (В. П. Попелюк, 2011); господарських відносин у сфері житлово-комунального господарства (Т. О. Барабаш, 2012); господарських відносин у морських портах (Ю. З. Драпайло, 2013); відносин у сфері виникнення та реалізації морських вимог (О. М. Рикова, 2015); металургійного виробництва в Україні (К. В. Плавшуда, 2016); туристичної діяльності (М. В. Семенова, 2017); сільськогосподарського дорадництва в Україні (В. В. Ровний, 2018).

Не менш актуальними та різнобічними видаються дисертаційні роботи, присвячені господарсько-правовому забезпеченню: розвитку електронної комерції (М. М. Дутков, 2003); стимулювання розвитку суднобудування та судноремонту (К. С. Письменна, 2008); якості будівельних робіт (Н. В. Трофуненко, 2011); некомерційної господарської діяльності (А. В. Івченко, 2014); діяльності Служби безпеки України (Ю. В. Комилай, 2014); зростання конкурентоздатності національної економіки (Т. І. Швидка, 2014); розвитку фармацевтичного ринку в Україні (Р. О. Ворон, 2015).

На жаль, причини об'єктивного характеру не дають можливості навести прізвища всіх учених, зупинитися на всіх їхніх наукових досягненнях, що в жодному разі не применшує їхній внесок у розвиток науки господарського права України.

Висновки

За останні понад півтора десятків років наука господарського права України зробила крок вперед, суттєво розширивши проблематику досліджень. Однак чимало з актуальних проблем господарського права потребують «свіжого» бачення, новели господарського законодавства – теоретичного обґрунтування, а теоретичні положення і висновки вчених – також втілення в актах господарського законодавства.

Список використаних джерел:

1. Наукові праці Мамутова В. К. URL: http://www.iepd.kiev.ua/?page_id=4632 (дата звернення: 10.08.2018)

Статья посвящена определению состояния и перспектив проведения хозяйственно-правовых исследований в посткодификационный период в Украине. Автором предпринята попытка систематизации комплексных исследований в области отечественного хозяйственного права в период с 2003 года до 2018 года.

Ключевые слова: хозяйственная деятельность, хозяйственные правоотношения, хозяйственно-правовые исследования, наука хозяйственного права, посткодификационный период.

The article is devoted to the determination of the state and prospects of Commercial Legal research in the post-codification period in Ukraine. The author attempts to systematize comprehensive research in the field of domestic Commercial Law in the period from 2003 to 2018 years.

Key words: Commercial activity, Commercial Law relations, Commercial Legal research, science of Commercial Law, post-codification period.

